

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

פולמוסים עם מינים באימפריה הרומית והסאסנית - 14111

תאריך עדכון אחרון 18-10-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מחשבת ישראל

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): יקיר פז

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yakirpaz@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ב, 10:30-12

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

- הקורס יתמקד בפולמוסים תיאולוגיים גלויים המופיעים בספרות חז"ל המכוונים כנגד עמדות לא רבניות כאשר חלקם הגדול של הפולמוסים מנוסח בצורת דיאלוג בין חכם לבין יריב בלתי מזוהה הנושא תואר גנרי כמו מין, פילוסוף או קיסר. במהלך הקורס יבחנו פולמוסים אלה בהקשרם ההיסטורי, הגיאוגרפי, הרטורי והתיאולוגי. הקורס יחולק באופן תימטי ויעסוק במגוון נושאים שעמדו במוקד הפולמוס בין החכמים לזרמים השונים, כגון: שבת, מילה, שתי רשויות, בריאת האדם, תחיית המתים, זיוף התורה, קנאת האל, מטטרון ועוד. במקביל לטקסטים מספרות חז"ל נקרא בספרות פולמוס בת התקופה מהאימפריה הרומית והססאנית ויבחנו עמדותיהם השונות של הזרמים הדתיים המגוונים של העת העתיקה המאוחרת: יהודים לא-רבניים, פגנים, נוצרים מערביים ומזרחיים, זרמים גנוסטיים שונים, מאניכאים, וזורואסטריים.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להכיר את ספרות הפולמוס הרבנית והלא-רבנית ולרכוש את הכלים לניתוחה בהקשרה ההיסטורי, הגיאוגרפי והרטורי, וכן להכיר את הזרמים הדתיים השונים באימפריה הרומית והסאסנית.

דרישות נוכחות (%) :

90%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית, דיון ורפרטים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא

ארץ ישראל:

2. שבת

3. ברית מילה

4. תחיית המתים

5. זיוף התורה

6. קנאת האל

7. "נעשה אדם"

8. שתי רשויות

בבל:

9. זורואסטרים (א): דואליזם

10. זורואסטרים (ב): קבורה ונידה

11. נצרות סורית (א): בית כסא לכהן גדול

12. נצרות סורית (ב): מעייני הישועה
13. "מי שברא זה לא ברא זה" - גנוסטיקה בבבל
14. מטטרון

חומר חובה לקריאה:

ספרות משנית (מקורות ראשוניים יינתנו במהלך הקורס)
2)

מ' הירשמן, המקרא ומדרשו: בין חז"ל לאבות הכנסייה, תל אביב, תשנ"ב, עמ' 44-28
פ' שפר, יודופוביה: גישות כלפי היהודים בעולם העתיק, תל אביב, תשע"א, עמ' 137-122
S. Inowlocki, *Tertullian's Law of Paradise (Adversus Judaeos 2): Reflections on a Shared Motif in Jewish and Christian Literature Paradise in Antiquity*, in M Bockmuehl and G. G. Stroumsa (eds.), *Jewish and Christian Views*, Cambridge 2010, pp. 103-119

3)
פ' שפר, יודופוביה: גישות כלפי היהודים בעולם העתיק, תל אביב, תשע"א, עמ' 137-122
157-138
Maren Niehoff, *Circumcision as a Marker of Identity: Philo, Origen and the Rabbis on Gen 17:1-14*, *Jewish Studies Quarterly* 10 (2003), pp. 89-123

4)
Claudia Setzer "Talking Their way into Empire': Jews, Christians, and pagans debate Resurrection of the Body", C. Bakhos (ed.), *Ancient Judaism in its Hellenistic Context*, Leiden / Boston 2005, 155-175

5)
Grant, Robert. *Heresy and Criticism: The Search for Authenticity in Early Christian Literature*. Philadelphia 1987
K. M. Vaccarella, *Shaping Christian Identity: The False Scripture Argument in Early Christian Literature*, Dissertation, Florida State University 2007, pp. 34-80

6)
A.H.B. Logan, *The Jealousy of God: Exod 20:5 in Gnostic and Rabbinic Theology*, *Studia Biblica* (1978), pp. 197-203

Nils A. Pedersen, *Demonstrative Proof in Defence of God: A Study of Titus of Bostra's Contra Manichaeos: the Work's Sources, Aims, and Relation to Its Contemporary Theology*. Leiden: Brill, 2004. pp. 225-233

7)
מ' קיסטר, נעשה אדם: הייחוד בין אחדות לריבוי, סוגיות במחקר התלמוד: קובץ הרצאות לזכר א"א אורבך, ירושלים תשס"א, עמ' 57-38
Visotzky, *Goys 'Y'n't us : Rabbinic Anti-Gentile Polemic in Yerushalmi Berachot 9:1*, E. Iricinschi and H. M. Zellentin (eds.), *Heresy and Identity in Late Antiquity*, Tübingen 2008, pp. 299-313

8) מאמר אחד לבחירה
Boyarín, *Two Powers in Heaven: or, the Making of a Heresy*, in H. Najman and J. H. Newman (eds.), *The Idea of Biblical Interpretation; Essays in Honor of James L. Kugel*, Leiden 2004, pp. 331-370

- Marmorstein, *The Background of the Haggada*, HUCA 6 (1929), 141-204
- A. Schremer, *Midrash, Theology, and History: Two Powers in Heaven Revisited*, *Journal for the Study of Judaism in the Persian, Hellenistic and Roman Period* 39,2 (2008), 230-254
- A. F. Segal, *Two Powers in Heaven: Early Rabbinic Reports About Christianity and Gnosticism*, Leiden 1977
- מ' קיסטר, "פנים בפנים": תפיסות דמות האל במדרשים וקשריהן לטקסטים נוצריים, תרביץ פא (תשע"ג), 142-103.
- 9-10)
- Herman, G., "'Bury My Coffin Deep!': Zoroastrian Exhumation in Jewish and Christian Sources," in: J. Roth, M. Schmelzer and Y. Francus (eds.), *Tiferet Leyisrael: Jubilee Volume in Honor of Israel Francus*, New York 2010, pp. 31-59.
- S. Secunda, *Reading the Bavli in Iran*, *Jewish Quarterly Review* 100 (2010), pp. 310-331
- S. Shaked, *Zoroastrian Polemics against Jews in the Sasanian and Early Islamic Period*, *Irano-Judaica* 2 (1990), pp. 85-104
- א' אחדות, הפולמוס היהודי-זורואסטרי בתלמוד הבבלי, איראנו-יודאיקה ד (1999), 40*-17*.
- 11-12)
- Yair Furstenberg, *The Midrash of Jesus and the Bavli's Counter-Gospel* (forthcoming)
- N. Koltun-Fromm, *A Jewish Christian Conversation in Fourth-Century Persian Mesopotamia*, *Journal of Jewish Studies* 47 (1996), pp. 45-63.
- משה הלברטל ושלמה נאה, מעייני הישועה: סטירה פרשנית ותשובת המינים, בתוך: י' לוינסון, י"א וג' חזן-רוקם (עורכים), היגיון ליונה: היבטים חדשים בחקר ספרות המדרש, האגדה והפיוט; קובץ מחקרים לכבודו של פרופסור יונה פרנקל במלאות לו שבעים וחמש שנים, ירושלים תשס"ז, עמ' 179-197
- 13) חומרים יינתנו במהלך הקורס
- 14) מאמר אחד לבחירה:
- D. Boyarin, *Beyond Judaism: Metatron and the divine polymorphy of ancient Judaism*, *Journal for the Study of Judaism in the Persian, Hellenistic and Roman Period* 41,3 (2010) 323-365
- Peter Schafer, *The Jewish Jesus: How Judaism and Christianity Shaped Each Other*, Princeton 2012, pp. 103-149
- קיסטר, מטטרון והאל ובעיית שתי הרשויות: לבירור הדינמיקה של מסורות, פרשנות ופולמוס, תרביץ פב (תשע"ד), עמ' 88-43

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 30 %
השתתפות 20 %
הגשת עבודה 50 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: